

Р. С. Южека,

студент 5-го курсу
магістратури навчальної групи М-ЮД-722
юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник: **Соболь Оксана Іванівна,**
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (Україна, місто Дніпро)

ПРОБЛЕМА КОРУПЦІЇ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ В УМОВАХ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Одним із основних завдань судово-правової реформи є реалізація демократичних ідей правосуддя, вироблених світовою практикою і наукою. У цьому зв'язку особливого значення в умовах проведення судово-правової реформи в Україні набуває розробка концептуальних основ протидії корупції в судовій владі. Особливо ці питання актуалізуються сьогодні, в період становлення та розвитку правової держави.

Корупція є одним із найсерйозніших факторів, що підриває авторитет судової влади. На сьогодні цей негативний феномен набув ознак системного явища, що проникло майже в усі сфери суспільного життя. Отже, проблема протидії корупції є актуальною з огляду на значну увагу суспільства до цієї діяльності, високий рівень недовіри до суб'єктів владних повноважень й високу латентну корумпованість службових і посадових осіб [1, с. 117].

В Указі Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» антикорупційна реформа визначена як одна з пріоритетних поряд із реформою системи національної безпеки і оборони, судовою реформою та реформою правоохоронної системи, децентралізацією та реформою державного управління [2].

Незважаючи на різноманіття негативних чинників, недовіри суспільства до суду, за результатами соціологічних досліджень найбільш проблемним фактором в українському правосудді, що впливає на зниження авторитету судового апарату, є корупція [3, с. 41].

Взагалі, корупція стоїть на заваді розбудові громадянського суспільства і правової держави в Україні. Корупційні правопорушення, які поширені в судовій системі, нівелюють конституційні засади верховенства права і закону, унеможливають гарантований Конституцією України судовий захист основних прав і свобод людини і громадянина, безпосередньо загрожують безпеці людини, суспільства і держави в цілому. Фактично, корупція у судовій гілці влади не лише породжує правовий нігілізм, розмиває інтереси законності, але й руйнує правову систему держави.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» у ст. 1 визначено, що корупція — це використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцян-

ка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або, на її вимогу, — іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [4]. Держава шляхом законодавчої діяльності визначила боротьбу із корупцією одним із основних пріоритетів на шляху розбудови України як сучасної європейської демократичної, соціальної, правової держави із розвинутим громадянським суспільством.

Крім того, згідно з Приміткою до ст. 45 Кримінального кодексу України корупційними злочинами відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364¹, 365², 368—369² цього Кодексу [5].

Якщо говорити більш детально про боротьбу зі зловживаннями в органах влади, то теоретично, за умови відсутності держави, корупції також не буде. Але, такого, звісно ж, досягти неможливо, бо це призведе до повного хаосу. Проте, в умовах суцільного поширення корупційних явищ, розпуск окремих державних органів є одним із найбільш ефективних методів. Окрім цього, можна удосконалити закони та їх виконання, що призведе до підвищення ризику покарання. Також дієвим методом вважається створення економічних механізмів, які дозволять чиновникам збільшувати свої доходи, при цьому не порушуючи закони та правила.

Протидія корупції всіма вищезазначеними методами не завжди має бажаний ефект. І якщо ми хочемо, щоб зловживання в державі припинилися, нам необхідно широко використовувати засоби масової інформації, в тому числі Інтернет. Саме за їхньої допомоги можна оприлюднити факт корупції і тим самим виставити на осуд конкретну людину чи державний орган. Щоб зробити це, необхідним є користування платформою мо-

ніторингу корупційних правопорушень, де, окрім цього, можна знайти підтримку та розуміння.

У науковій літературі підкреслюється, що боротьба з корупцією виявляється та існує у формах, які знаходять вираз у тому, яким саме чином органи та підрозділи, уповноважені вести боротьбу з корупцією, виконують покладені на них обов'язки. Для результативної протидії корупції повинні бути прийняті чіткі законодавчі акти, які були б першочергово зрозумілими для всіх і не приховували в собі можливості, перш за все — для правоохоронців, використовувати їх вибірково, проти неугодних громадян [6, с. 2].

Як наслідок, безкарність та масштабність вітчизняної корупції зумовлюють негативний імідж кримінальної юстиції, в тому числі й судової системи України. Корумповані відносини витісняють правові, етичні стосунки між людьми, із аномалії поступово перетворюються на норму поведінки. Корупція в інститутах судової влади поширює практику несправедливого вирішення судових справ, що завдає шкоди правосуддю.

Такі відносини ставлять судову владу у залежне становище від організованих злочинних угруповань та змушують приймати вигідні для них рішення, тобто порушувати чинне законодавство та суспільні норми, впливають на хід розслідування, розгляд справ у судах, допомагають уникати відповідальності за протиправну діяльність.

Слід зазначити, що нагальною є потреба створення спеціалізованого органу протидії корупції і хабарництву — незалежної від усіх гілок влади (крім судової) організації.

С. В. Гладій на підставі аналізу корупційних практик у судовій сфері робить ряд пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання та практики, що може сприяти зниженню рівня корупціогенності в судовій владі. Так, на думку вченого, йдеться про доцільність розроблення системних заходів заборон, обмежень та дозволів, спрямованих на попередження корупційних практик у сфері організації та функціонування су-

дової влади. Для розробки таких антикорупційних стандартів у сфері судової влади повинні враховуватися: а) статус судді (кваліфікація та спосіб добору й призначення на посади, термін перебування на посаді, можливості для кар'єрного просування); б) рівень фінансового забезпечення функціонування судів (гарантії належного й своєчасного фінансування судів; індексація та паритетність під час розподілу фінансових ресурсів між гілками влади; виключення одностороннього впливу виконавчої влади під час формування бюджетного запиту на потреби судової влади; підвищення якості умов роботи для працівників апарату суду); в) правова регламентація (удосконалення механізмів притягнення до юридичної відповідальності за вчинення корупційного діяння; дискреційних повноважень; стандарти якості процесуальних рішень суду); г) соціальний контроль (удосконалення роботи Єдиного державного реєстру судових рішень, повноважень представників народу під час здійснення судочинства; відкритість судових слухань для суспільства й преси тощо); д) організація роботи суду (рівно-

мірність та оптимальність навантаження на суддів; удосконалення системи роботи зі справами, документообігом у суді; спрощення процедури звернення до суду; універсалізація юрисдикції суду тощо). Зменшення проявів корупції в судовій системі призведе до підвищення легітимності судової влади [7, с. 150].

Підсумовуючи, зауважимо, що рівень поширення корупції в Україні, незважаючи на досягнутий певний прогрес у протидії цьому явищу в сучасних умовах, залишається досить високим. Викладене свідчить про важливість подальшого судового реформування, проведення ґрунтовного аналізу питань підвищення ефективності судової системи в умовах реформування, розроблення та запровадження в практику функціонування судової влади антикорупційних стандартів як єдиних для відокремленої сфери правового регулювання гарантій, обмежень чи заборон, що забезпечують попередження або зменшення впливу корупції на функціонування цієї сфери, що закладає фундамент й дає базові орієнтири для подальшого наукового опрацювання цієї проблематики.

Список використаної літератури

1. Мовчан А. В. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні // Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 116—121.
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник Президента України. 2015. № 2. С. 14. Ст. 154.
3. Гаруст Ю. В., Бондаренко О. С. Судова реформа як головний чинник відновлення довіри українського суспільства до влади // Право та інновації. 2016. № 2. С. 41—47.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 28 грудня 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056 (дата звернення: 09.10.2018).
5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25—26. Ст. 131 (із змінами, внесеними згідно із законами).
6. Онищук О. Концептуальні засади запобігання та протидії корупції в Україні // Адвокат. 2012. № 9 (120). С. 2—9.
7. Гладій С. В. До питання запобігання корупції в судовій сфері // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2014. Вип. 28(3). С. 147—150.